

Besta loysnin er ein samanseting av vindi og vatni

Undir orðaskiftinum um orku á Føroya Løgtingi helt Jørgen Thomsen hesa røðu:

Tað, ið skal viðgerast, ella vera orðaskifti um her á lögtingi í dag, eitur orðaskifti um orku.

I samband við eitt viðhald, ið var latið til SEV fyri umleið einum ári síðani, varð eisini samtykt, at tað skuldi fara fram eitt orðaskifti um orku, og tað er tað, ið fer fram nú.

Nú er tað soleiðis at orkuráðið, ið er ráðgevandi hjá landsstýrinum hevur greitt av hondum, nakað væl av tilfari, sum so landsstýrið hevur lagt fram her í samband við hesa viðgerðina.

Her stendur. Føroya Landsstýri 6. nov. 1981.

Til nýtslu í samband við orðaskifti á tingi um orkumál verður hjálgað sent:

1. Álit um vatnútbyggingina hjá SEV.

2. Frágreiðing frá AB Berdal A/S.

3. Ummæli frá orkuráðnum av ætlaðu vatnútbyggingini.

4. Viðmerkingar frá SEV til ummæli frá orkuráðnum.

Her afturat verður sent hvørjum flokki eintak av álitum um elorku av termiskari megi og um nýtslu av avlopshita.

Bundin uppgáva

Nú eru tað helst fleiri enn eg, ið væntaðu, at orkuráðið fór at koma við tilfari av øðrum slagi við í samband við hesa orðaskifti.

Men um vit hveita niður í eitt av hesum skrivunum, ið fram er lögð, so fái eg tað fátan, at orkuráðið hevur fingið eina bundna uppgávu í hesum sambandi.

Um vit lesa í hesum grøna heftinum, ið eitur ummæli av ætlaðu vatnmegiútbyggingini hjá SEV desember 1980 niðast á síðu 3 har stendur við formansins loyvi:

«Eftir at orkuráðið tann 16/10—1980 av landsstýrinum fekk álagt at geva sitt ummæli av 10 ára byggiætlanini hjá SEV varð gjørt av at seta hesa arbeiði í verk beinanvegin». Síðan verður sagt frá sjálvari málsviðgerðini.

So eftir tí tilfari, ið er lagt fram her av landsstýrinum so kundi henda viðgerðin betri hóskandi borið heitið orðaskifti um SEV ella orðaskifti um útbyggingar hjá SEV.

Meiri tilfar

Sjálvandi er einki til hindurs fyri at draga allar orkuskrivingin inn í hesa orðaskifti, tí at orkuskrivingurin herum stóran samfelagsligan tyding.

Eisini er at siga, at tað er bert brøkpurtur av orku-

nýtsluni, ið SEV hevur framleitt, ella hevur ábyrgdina av.

Tí kundi man hugsa sær, at orkuráðið eisini kom við tilfari um meiri vittervandi spurningar, til dømis um hvussuleiðis, ið sparast kann á øllum økjum, bæði hjá skipunum og vinnulivinum yvirhøvur, og einstaklingum við.

Tí at er tað viðhaldsskyldur, ið hugsað verður um í samband við útbyggingina hjá SEV, so er vert at hava í huga, at tað verður latið munandi í oljastudningi og øðrum studningi við til vinnulivið. Hetta er peningur, ið verður tikið inn yvir figgarlógina, n.a. við skatti og við tolli.

So tað var einki atgjørt, um tingmenn og fólk yvirhøvur fingi upplýst: hvat ger orkuráðið, ella hvat ger landsstýrið við henda spurningin.

Verður nakað gjørt fyri at fólk fái møguleika til at bjálva síni hús, eisini tey, ið ikki hava pening — og búgva í gomlum húsum.

Kostar

Tað er soleiðis, at sum útviklingurin hevur verið í heiminum, og sum teknikkurin hevur gjørt um seg, eisini, og ikki minst her hjá okkum, og vit megi ásanna og siga, at hesin teknikkur hevur gjørt, at vit hava eitt so væl útbyggt samfelag.

Men tað má eisini sláast fast, at hesa kostar orku — tað kostar ikki bara pening og orku, men tað kostar so sanniliga eisini umhvørvisliga.

Tann útviklingur, ið er — má seta sín spor — til dømis í náttúruna.

Vit megi gera okkum greitt, at vit kunnu ikki krevja vælferðarsamfelag, og samstíðis krevja eina órøða náttúru, tí hesa er nakað, ið ikki letur seg gera — tað er ógjørligt.

Spurningurin verður tí, hvat, ið kemur at kosta minst, ikki bara í peningi men eisini umhvørvisliga.

Hvat, ið kemur at oyðleggja minst av náttúruni!

Men tað hevur so sanniliga eisini sín tyding, hvat, ið kemur at kosta minst fyri landskassan, vinnulivið og vanliga brúkaran.

Krevja orku

Vanliga so seta vit stór krøv til samfelagið í dag, eisini vilja vit hava nógv av óproduktivum til dagdølju um eg so má siga.

Vit vilja hava nógv av slikum, ið krevur orku, so sum svimjihellir og ítróttarhellir,

góðar og dýrar skúlar, ljós í hvørjum skoti í bygdini, og harafturat er at siga, at flestu heim hava ein hóp av elektriskum tólum, sum gera arbeiði, ið vanliga varð gjørt við hond.

Alt hesa kostar orku. Og vit hava sera litíð av orku frá náttúrunar hond í okkara litla landi.

Nakað av vánaligum kóli umframt vind og vatn.

Oljukreppan setti gongd á

Tað er serstakliga hesi seinasta árin, at nakað serligt er komið fram um aðrar orkumøguleikar enn vatn og olja her hjá okkum, ella aðrar mætar at útvega elorku við.

Kanska serliga aftan á oljukreppuna 1973, tá ið oljuprisurin fimmfaldaðist á marknaðinum yvir bert tvey ár.

Og eftir at oljan er vörðin ein politiskur spurningur og ikki minst tað, at oljan gjørdist rættuliga kostnaðarmikil, soleiðis at hon kom at kennast sum ein rættuliga tungandi partur fyri landsins búskap.

Fyri vinnulivið alt, og eisini fyri hvørt húsarhald er oljuprisurin rættuliga tungur.

Vindorkan øtømandi

Sum vit vita, so eru menn komnir rættuliga langt við at framleiða streym, elmeqi, frá vindorkuni, og eitt vita vit at her er ein øtømandi orkukelda, tí fáir eru dagarnir, tá tað er blíkalogn og ein veðurhansi ikki fæst at mala.

Her eru menn eftir hvat skilst ógvuliga bjartskygdur, soleiðis at streymur, framleiddur av vindorku kann gerast eitt munagott iskytti til SEV til dømis.

Vindmyllur verða gjørdar her í Føroyum og hin fyrsta verður nú royndarkoyrd, so her vil eg siga, at her má stuðlast so munagott ið tilber.

Alduorka

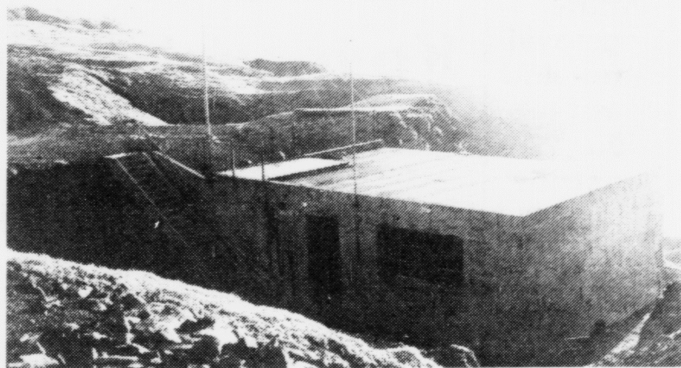
So hevur eisini verið frammi í ljósinum: møguleikin at framleiða streym frá alduorkuni. Eisini henda orkukelda kann sigast at vera øtømandi her hjá okkum.

I 1978 varð hildin orkustevna í Havn, har menn lutuðu við fyrrlesturum orkumøguleikar.

Avgjört varð, at fyrrlestarnir skuldu gevast út í bók.

Hesa bók hava allir tingmenn fingið. Har verður sagt um síðu 54, eitt petti, ið eitur alduorak:

«Annars kann í hesum sam-

Vatnverkið í Botni á vestur síðuni á Suðuroynni. Hetta er tað elsta el-verkið í Føroyum. Húsið við turbinunum stendur heilt niðri við sjóvarmálan. Vatnið kemur úr rørum úr Ryskivatni og Miðvatni oman fyri born og gjøgnum tunnel úr Vatnsnesi við Hov

bandi bert nevast, at bretska orkumálaráðharrin í hesum døgum hevur lagt fram eitt «Green Paper» um framtíðarorkupolitikkin í Stóra-Bretlandi.

Her verður roknað við einari orkuframleiðslu frá alduorkunum, svarandi til umleið 12 milliónir tons av olju um árið longu um ár 2000 bert fyri Stóra-Bretland.

Av tekniskum slag

Hetta rúgvismikla tilfar um orku í samband við SEV, ið er framlagt til hesa viðgerðina, er sjálvandi av so tekniskum slag, at ein má ansa eftir ikki at vevja seg ov langt upp í nakað, ið aðrir hava betri skil á.

Men tað eru fleiri spurningar í hesum tilfari, av meiri at kalla almennum ella verslignum slagi, tá ið hugsað verður um tað risastóra útbyggingarætlanina hjá SEV hina sokallaðu 10 ára útbyggingarætlanina.

SEV — stórt tiltak

Fyrst má eg siga at tað var eitt stórt framtig fyrri hetta samfelag, tá ið SEV tiltakið varð fært í 1953, og eg haldi at teir menn ið tóku tað stig-ið, eiga stóra tekk uppiborna.

Vit kunnu siga, at hesa skapti veruliga møguleikar fyri at virki kundu setast á stovn kring um landið.

Tað er soleiðis, at allar slikar útbyggingar so sum vega og el-net eru rættuliga bygdamennandi, tað er verulig bygdamennning.

Nógur røring í

Tá ið SEV, ið nú er lands-umfervandi, skal fremja eina slíka útbygging, so vil tað væl vera soleiðis, at einum rennur til hugs tað tíðina, tá ið SEV verkið varð bygt av fyrstu til.

Tað eru helst fleiri, ið minnst tað røring, ið tá varð, minnst blaðskrivningina, ið tá fór fram.

Framstandandi menn, ið vóru serkenir á økinum, royndu at vísa á ymisk mistøk, ið vóruð gjørd í tí fyrsta projektinum.

Metingin helt ikki

Eg haldi, at eg mistaki meg ikki, tá ið eg sigi, at teir, ið projektardu ella gjørdur

fyrstu ætlanina, søgdu, at útbyggingin skuldi nøkta tørvin fyri 10 ár framvir. Tað vil siga í SEV økinum, ið var Streymoy, umframt Havnina, Eysturoyggin og Vágoy.

Eg hugsi, at tað gingi 3—4 ár, so var ov litíð av streymi. Vit minnst eisini, at sagt varð, at streymurin, ið var sera biligur tá, eg haldi umleið 7 ella 8 oyru fyri kilowatttíman, kom at gerast enn biligari, kom at falla við tíðini.

Hetta, tí at hann varð framleiddur á so biligan hátt. Vatni rann til sjós kortini.

Tosið var tá — at um stutta tíð so var bara elmeqi nýtt í hvørjum húsi, bæði til hita, matgerð og ljós.

Nú vita vit, at hesa gjørdist ikki veruleiki, hesa gjørdist ov dyrt.

Hetta nevni eg fyri at vísa á, at tað er ikki altið, at tað heldur, sjálvt um teir serkeni uttan iva royna sitt besta.

Eisini teir kunnu gera mistøk, hann er eingin, ið ikki ger tað.

Eisini eitt danskt felag

So sum eg visti á, so vóru teir ógvuliga ójavnir á máli tá um ta ætlanina, ið tá varð framt. Tað var eisini eitt danskt felag, ið hevði so vitt eg minnst, projekterað.

Eisini nú eru teir serkeni — teir ið skuldu havt skil á hesum viðurskiftum — ógvuliga ójavnir á máli.

Vatnútbyggingin hjá SEV er eitt rættuliga stórt projekt, tað má ásanast.

Her skulu gerast hol og byrtingar fyri at samla so nógv vatn sum gjørligt er.

Allar áir takast

Tildømis í Eysturoy skulu allar áir og lókir takast líka av Selatra og flytast norður til Eiðis, og so er eisini ætlanin at taka áirnar eystanfyri vestaru fjallaroðina.

Her stendur á síðu 3 í álitinum frá 82, tað sum eitur Endurskoða ætlan frá juli 1981:

«Tær, veruliga broytingarnar í hesi projektætlan í mun til ætlanina frá 1978/79 er at útbyggingin á Eiði nú skal fevna um bæði eystur og vestursíðuna á vestaru fjallaroðini á Eysturoynni, og at útbyggingin í Vestmanna skal gerast á ein hátt sum umframt stórra avfallsøkir eisini gevur stórra effekt.

Hvussu sær oyggin út í varskorpingi

Tá er tað at eg seti mær spurningin.

Hvussu sær Eysturoyggin út í varskorpingi ella í turki aftan á eina slíka útbygging, og kemur hesa at geva so nógv sum mett verður av serkunleikanum.

Hvussu verður við ánum tildømis inni í Skálavíði og Funningsfirði og í gjøgnum alt Sundalagi.

Her hugsi eg, um hesa kemur at hava ávirkan á tað sílaaling, og um tað er vandi fyri, at áirnar millum Fjarða minka so munandi, at laksurin ikki kemur niðan.

Hesi viðurskifti eigur at fáast greiði á.

Kunnu ikki yvirskoða avleiðingarnar

Vit vanliga tingmenn eru neyvni ferir fyri at yvirskoða hvørjar avleiðingar í ein slík útbygging kemur at valda okkara vøkru oyggj.

Men tá ið tað er sagt, so má eg tó eiga, at tað kortini er vatnútbyggingin, ið fyrri mærsýnist at vera hin skilabesta loysnin, tí hesa er ein av teimum fáu orkukeldum, ið vit hava sjálvir, og má hatta løna seg frægtast í longdini.

Vit gerast minni bundin av at flyta inn orkuráðevni, og harvið ein mun tryggari.

Sjálvt um tað má haldaast, at vit megi hava dieselverk — motorar — tókari í Føroyum.

Meira vindorku — færøyskt arbeiðsfólk.

So vil eg siga, at kundi so nakað munandi verið framleitt við vindorku, við vindmyllum, sum hjálpt til vatnorkuna, so tykir mær hesa at vera besta samansetingin — vatn og vindorka.

Til seinast vil eg minna á — tað vil siga, um útbyggingin verður framt:

«Tær, veruliga broytingarnar í hesi projektætlan í mun til ætlanina frá 1978/79 er at útbyggingin á Eiði nú skal fevna um bæði eystur og vestursíðuna á vestaru fjallaroðini á Eysturoynni, og at útbyggingin í Vestmanna skal gerast á ein hátt sum umframt stórra avfallsøkir eisini gevur stórra effekt.

Her hugsi eg um, at tað er uttan yva rættuliga nógv ið kann framleiddast í Føroyum, og smíðarnar hava ikki allar so nógv at geva sinum arbeiðsfólki fyri hendurnar.